

Dansk
Armenier
mission

Juni 2020

TEMA
Forandring

Forandring

Da vi i januar i redaktionen for Dansk Armeniermissions blad skulle planlægge junibladet valgte vi temaet »Forandring«.

Dette var med tanke på de forandringer, der på det tidspunkt var i gang i Libanon og Armenien - både politisk og i DAMS arbejde.

I Libanon var befolkningen på gaden i store demonstrationer mod korruption. Samtidig var den armenske skole i Beirut, som vi støtter, blevet slået sammen med en anden armensk skole for at spare penge.

I Armenien, er det to år siden fløjlsrevolutionen fandt sted. Hér blev Nikol Pashinyan indsat som ny premierminister, og vi ønskede at

fokusere på de forandringer, det har medført for Armenien. Samtidig har vi måttet afbryde søndagsskolearbejdet i Tavush Stift, hvilket har været en stor forandring i vores arbejde, som vi ønskede at beskrive.

Der kom dog en større forandring end vi havde forudset ...

Der kom dog en større forandring end vi havde forudset - Corona.

I denne lidt kortere udgave af bladet har vi derfor spurgt vores medarbejdere, hvordan situationen med Corona har påvirket deres hverdag, og hvad det har betydet for Dansk Armeniermissions arbejde i Armenien og Libanon.

Du kan desuden læse en anmeldelse af en helt ny bog om tre skandinaviske kvinders indsats under det armenske folkedrab.

God læselyst!

Søndagsskoleundervisere i Light to Kids sammen med Nane og Hanne Frøkjær-Jensen

Armenien - under Coronakrisen

Projektkoordinator Nane Khachatryan besvarer her en række spørgsmål.

Hvordan har Coronakrisen påvirket hverdagen i Armenien?

Skolerne er lukket. Forretningerne er åbne og virksomhederne fortsætter som de plejer.

Antallet af smittede stiger fortsat i Armenien - nyhederne taler om 'den anden bølge', men jeg mener det er første bølge der fortsætter til de områder som ikke var berørt af Corona i starten af epidemien.

I begyndelse af juni viser de officielle tal at 10.000 er syge af Corona, mens 3400 er blevet raske igen og 160 er døde. Men de stemmer nok ikke helt overens med virkeligheden. Strategien er at folk kan blive testet på sygehuse. De behandles på sygehuset ved alvorlige symptomer og bliver sendt hjem hvis de har milde symptomer. »Sygehuse kan fortsat følge med«, sådan lyder de officielle meldinger. Men jeg kender eksempler på at folk bliver sendt hjem med Corona, selv om de har alvorlige underliggende kroniske sygdomme.

Der skal bestikkelse til for at komme i behandling på sygehuset ...

Der skal bestikkelse til for at komme i behandling på sygehuset - jeg tror det er fordi der ikke er plads. Jeg har en stærk formodning om at de officielle tal er underestimeret.

Lige nu er der sommerferie, og alle skoler er lukket ned til i hvert fald september, måske også til oktober måned, muligvis helt til januar. De sidste 3 måneder har der været online undervisning. Efter sommerferien vil man formentlig etablere fysisk undervisning til de

(fortsættes næste side)

Nane Khachatryan.

Tomt klasseværelse i Chambarak i det nordøstlige Armenien.

mindste klasser, og undervisningen vil foregå i små grupper.

Hvordan har situationen påvirket søndagsskoleprojektet Light to Kids?

Projektet foregår så vidt muligt online og fortsætter til slutningen af juni måned. Ca. en fjerdedel af børnene deltager i online-undervisningen. Men det er svært med online-undervisningen. I første omgang tænkte lærerne at det var mere effektivt. Men det er udfordrende for børnene at holde fokus. De bliver let afledt af spil m.m.

Jeg har haft et fysisk møde med nogle søndagsskolelærere fra ca. 7 forskellige byer. Vi mødtes i kirken, hvor der ikke er forsamlingsforbud. Vi drøftede hvordan vi kan bevare børnenes tilknytning til Light to kids så de kommer igen til september. Der er en reel bekymring for at projektet vil miste en del børn pga. lav deltagelse i online-undervisningen.

Vi brugte også mødet til at inspirere hinanden til at gøre online-møderne mere spændende for børnene. Vi talte om at gøre undervisningen interaktiv så det ikke mest var envejskommunikation. Vi kan fx lave quizzes så de bliver mere involveret.

Politiet udsteder bøder på hvad der svarer til 200 Euro hvis man ikke bærer mundbind i det offentlige rum

En af vores mangeårige søndagsskolelærere Ruzanna og hendes familie er smittet med Corona, og det har påvirket alle at få et ansigt vi kender så godt på Corona-tal og -statistikker.

Hvordan har det været for dig og din familie?

Jeg har haft mine børn hjemme i 3 måneder. Det har svært for jeg skal være både mor og lærer.

Vi kan bevæge os 100 meter væk fra vores bolig. Der har været en del regnvej, og derfor har vi været meget indenfor.

Nu er der færre begrænsninger, men man skal bære masker - undtagen når man spiser!

Politiet udsteder bøder på hvad der svarer til 200 Euro hvis man ikke bærer mundbind i det offentlige rum. Vi skal også bære mundbind hjemme! Det synes de flest armeniere er nonsens, men vi tager det på når vi får gæster i eget hjem.

Mine børn har haft det svært og har været psykisk påvirket af Corona-situationen. Det har været en tid med mange afsavn.

Børn i Chambarak.

Tomt klasseværelse i Chambarak i det nordøstlige Armenien.

Børnene er meget opmærksomme på smittefaren, men lærer at leve med risikoen for at blive smittet.

Musikundervisningen har været svær at gennemføre, det samme gælder korundervisning. Musikken har stor betydning for armenierne, men der har været store udfordringer, og man har været nødt til at lukke ned for undervisningen i musik.

Har Corona-krisen også haft positive konsekvenser?

Det mest positive er at alle søndagsskolelærerne nu bruger Facebook og online-mulighederne. Fordi der er færre børn der deltager i online undervisningen, har børnene i højere grad haft mulighed for at sige noget eller skrive deres mening, og lærerne har fået nogle gode personlige samtaler med disse børn.

Samfundsmæssigt tror jeg folk er blevet mere økologiske og tænker mere bæredygtigt.

Folk prøver at tænke positivt, at det trods alt »kun« er en virus og ikke en 3. verdenskrig. Der er mad nok, og de fleste er raske.

(fortsættes næste side)

Hvordan ser du den nære fremtid i Armenien?

Jeg glæder mig meget til at vende tilbage - eller frem - til en normal hverdag. Men det er svært at planlægge fremtiden...

Kirken har været hårdt ramt af Corona. Kirkens økonomi er påvirket af manglende gudstjenesteaktiviteter, ingen bryllupper og få begravelser. Jeg er spændt på hvad det kommer til at betyde for kirken på den korte bane.

Jeg har foreslået biskoppen at etablere online-bibelstudiegrupper. Det var han positiv over for. Så der åbner sig mulighed for online-bibelstudiegrupper for søndagsskolelærere fra september.

Har du nogle særlige bedeemner?

Jeg vil gerne have vi beder for Guds folk at de må få fred - at de må være stærke og fredfyldte I denne Coronatid.

En af vores søndagsskolelærere har mistet sin far pga. stress og har selv fået hjerteproblemer og har bedt om forbøn.

Når man er i Coronakarantæne må kommunikationen foregå på Messenger.

Susannah, søndagsskolelærer og underviser for Dansk Armeniermission i Armenien.

Deltager i Light to Kids søndagsskole i Nubarashen i Armenien.

Libanon - under Coronakrisen

Skoleleder Vartoug Balekjian besvarer samme række spørgsmål.

Hvordan har Coronakrisen påvirket hverdagen i Libanon?

Corona-krisen har vel haft de samme virkninger som i resten af verden. Forskellen har dog nok været, at krisen her kom umiddelbart efter den folkelige opstand og den politiske uro. Livet i Libanon er ikke det samme efter 17. oktober 2019 [Man kan læse mere om dette i nyhedsbrevet fra april <http://armenien.dk/wp-content/uploads/Nyhedsbrev-april-2020.pdf> - red.].

Den økonomiske ustabilitet kan ikke sammenlignes med nogen tidligere situation her i landet: jobs blev lukket ned, fabrikker og arbejdspladser blev lukket, og arbejdsløsheden steg og skubbede middelklassen ned til underklassen. Hvis en ansat stadig er i arbejde og får løn, er den udbetalte løn kun halvdelen eller mindre end den normale og aftalte løn. Det samme gælder for skoler. Ingen har betalt de månedlige skolepenge for deres børns undervisning siden februar, og lærerne får kun udbetalt halv løn.

Hvordan har det påvirket skolen i Bourj Hammoud?

Skolen i Bourj Hammoud har været lukket siden 29. februar 2020 efter kun 92 af skoleårets 160 dages skolearbejde. Der er frustration på alle fronter. Vi har nu haft tre måneder hvor lærerne forbereder og leverer online-undervisning. Omkring 60% af vores elever kan følge denne undervisning. Resten har enten ikke internet eller den nødvendige koncentrationsevne og interesse.

Vi mistede to forældre til elever i 9. klasse. Begge fædre døde pludseligt, sandsynligvis af blodprop i hjertet.

Hvordan har det været for dig og din familie?

For mit eget vedkommende har denne periode gjort det klart at vores liv på alle måder er i Guds hænder. Nære familiemedlemmer har mistet deres jobs, og det har udvidet min rolle som rådgiver og den der trøster og opmuntrer.

Hvis en ansat stadig er i arbejde og får løn, er den udbetalte løn kun halvdelen eller mindre end den normale og aftalte løn

Skolens kontor er åbent to gange om dagen for at følge online-undervisningen og besvare spørgsmål.

Har Corona-krisen også haft positive konsekvenser?

Tjo. Det har den vel. Vores lærere har fundet ud af at de kan bruge online-platforme, og en del har lært sig en hel del ved at være kastet ud i det. En del forældre har lært at få struktur på dagen. En anden positiv ting er at folk er klar til at dele hvad de har med hinanden. Ungdomsgrupper - både verdslige og religiøse - har organiseret sig og laver socialt hjælpearbejde, uddeler måltider til trængende, udleverer madkuponer til brug i supermarkedet, og tilbyder at transportere til og fra lægebesøg.

Hvordan ser du den nære fremtid i Libanon?

Pas! Jeg håber virkelig at tingene vil forandre sig, at der er hårdtarbejdende, vidende og for-

udseende folk i regeringen. Men politikere, hvor magten er gået i arv og følger familienavnet, går desværre i alt for høj grad efter personlige politiske og private gevinster. De lader ikke til at have syn for hvor vigtigt det er at gøre en samlet indsats for at redde dette vidunderlige land. Så snart antallet af nye smittede går ned, samler folk sig igen på gaderne for at demonstrere og fortsætter protesterne fra oktober.

Har du nogle særlige bedemner?

De to familier som har mistet deres fædre, har brug for forbøn.

Jeg vil gerne have I beder om at vi bevarer modet, at vi bevarer håbet og kan give håbet videre til andre.

Behovet for måltider og socialhjælp stiger stadig. Bed om flere givere.

Aftenhimmel over Libanons hovedstad, Beirut.

Væsentlig bog - godt formidlet

Folkemord, flygtninge og overlevelse

Svante Lundgren mfl.

258 sider

Pris: 225 svenske kroner

Forlaget Artos 2020

'I begyndelsen af 1900-tallet rejste hundredvis af skandinaviske kvinder ud i verden for som missionærer at sprede det kristne budskab og virke inden for sygepleje og undervisning. Ofte handlede det om en livslang gerning under svære forhold.

en lang livsgerning hvor de opviste mod, organisatorisk begavelse og professionalitet som sygeplejersker og jordemødre. Dette er en bid af Armeniens historie så vel som et stykke skandinavisk bistands- og kvindehistorie.'

I denne bog møder vi tre sådanne kvinder som desuden kom til at havne midt i storpolitikens storme. Alma Johansson fra Sverige, Bodil Bjørn fra Norge og Maria Jacobsen fra Danmark blev øjenvidner til folkemordet på armeniere under første verdenskrig i Det osmanniske Rige. Det afskrækkede dem dog ikke. Efter krigen vendte de tilbage til regionen for fremfor alt at arbejde med armenske kvinder og børn.

Denne bog vil gøre opmærksom på disse henrivne kvinder hvis arbejde har været kendt og anerkendt blandt armeniere verden over, men ikke hjemme i Skandinavien. Som unge oplevede de en kaldelse som de forblev tro imod under

Dette er en bid af Armeniens historie så vel som et stykke skandinavisk bistands- og kvindehistorie

En film bliver til en bog

Bogens forside kunne godt give indtrykket af en bog på svensk. Det er kun tilnærmelsesvis rigtigt. Svante Lundgren, som er teol.

dr. og forsker i religionsvidenskab ved Lunds Universitet, skriver bogens indledning og det omfattende historiske baggrundsafsnit med forudsætningerne for den armenofile bevægelse og de nordiske kvindelige missionærer. Disse afsnit er på svensk i et levende, letlæseligt sprog og tager udgangspunkt i en overraskende email som gjorde forskeren til armensk filmstjerne! Han var blevet headhuntet af et armensk filmselskab som ønskede at lave en

film om fem store kvindelige humanister og missionærer. De ville ikke have en skuespiller men en seriøs forsker til at formidle historien, og deres blik var så faldet på Svante Lundgren. Denne lille historie der åbner bogen er typisk for bogens tone som er ligetil, hverdagsagtig, til tider humoristisk og uhøjtidelig, og samtidig præcis og yderst informativ.

Svante fortæller: 'Den blev også vist på Paramount Pictures Studio Theater i Hollywood i marts 2017. Mange kom frem efter visningen og fortalte om deres forhold til nogle af vores kvindelige helte [...] Jeg glemmer aldrig den armenske kvinde i Hollywood som kom frem til mig og sagde at hendes mormor var vokset op på Maria Jacobsens børnehjem i Libanon. »Tak, tak« sagde hun mens hun kæmpede med tårerne. Tak ikke mig. Tak Maria. Og de andre kvinder (*Folkemord, flygtninge og overlevelse, side 10-11*).

Svante Lundgren slår fast at han ikke er skuespiller, men forfatter og forsker. Efter at have levet så intenst med filmens hovedpersoner fødtes tanken om at skrive denne bog som altså nu er blevet til virkelighed.

Tak, tak, sagde hun mens hun kæmpede med tårerne

Bogens øvrige forfattere er kolleger og venner til Lundgren, og alle udmærker sig ved en eksemplarisk nøjagtig og tydelig omgang med kilderne. Det springer også i øjnene hvor om-

fattende et kildemateriale der er brugt til fremstillingen.

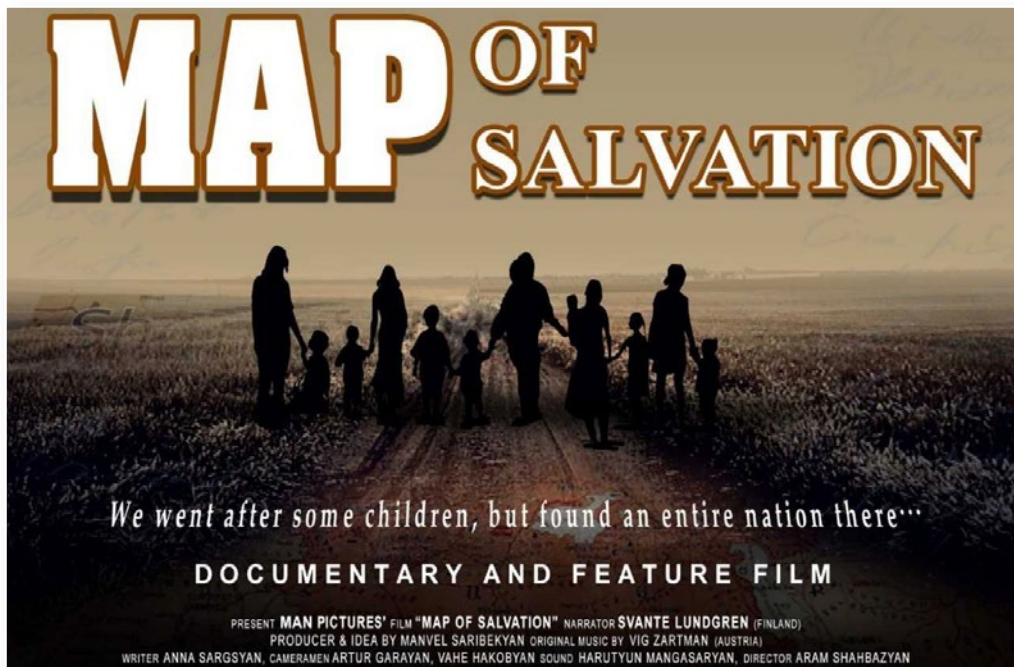
Tresproget bog

Bogen fokuserer på tre repræsentative kvinder som i en lang årrække modigt og udholdende arbejdede blandt armenske kvinder og børn.

(fortsættes næste side)

*Pressekonference i forbindelse med premieren på filmen »Map of Salvation« Jerevan 22. april 2015.
Foto: Margareta Lundgren.*

Filmplakat

Afsnittet om norske Bodil Bjørn er skrevet på norsk (bokmål) af Inger Marie Okkenhaug, professor i historie ved Høgskolen i Volda.

Afsnittet om svenske Alma Johansson er skrevet på svensk af Maria Småberg, doktor i historie ved Lunds Universitet.

Afsnittet om danske Maria Jacobsen er skrevet på dansk af Kate Royster, cand.mag. i dansk og tysk og forfatter.

Bogens sidste afsnit er skrevet på dansk af armeniske Elizabeth Melikian som fortæller minder fra sin barndom på børnehjemmet Fuglareden i Libanon. Elizabeth Melikian er født og opvokset i Libanon, gift med en armenisk mand og bosat Danmark og arbejder som pædagogmedhjælper.

Efter min mening er denne tresprogethed en god ide og bør gøre den interessant og sprogligt tilgængelig i hele Skandinavien. Og den nære og personlige vinkel på behandlingen af stoffet giver bogen en sjælden kvalitet. Man føler sig under læsningen 'i godt selskab'. Man

kunne sige at faren ved denne form for skrivning er at indholdet bliver for populært, tyndt og ikke løfter sig op til overordnede perspektiver. Det sker dog på ingen måde. At denne skrivning lykkes, gør bogen til et stykke vigtig

og nærværende historie, og historien bliver tilgængelig og relevant for både fagligt velorienterede og for mennesker uden specielle forudsætninger.

... den nære og personlige vinkel på behandlingen af stoffet giver bogen en sjælden kvalitet

Eksempler...

»Min skimmel« har Bjørn skrevet bag på et fotografi som viser hende til hest på en smuk, lysskimlet hest med mørk manke. Bjørn sidder uanstrengt i dame-sadlen i et langt, mørkt skørt, tætsiddende sort jakke med høj hals, sorte handsker og matchende spidse støvler. På hovedet har hun en stor, flad skyggehat. Det er en ung, energisk kvinde, helt ny som missionær der smiler mod os. Sådan skulle Bjørn, i sine formsyede kjoler og lille slanke figur, blive kendt med armenierne. Hun var en nordisk dronning, der sad højt til hest og

Deres utrættelige arbejde for evangeliet og det enkelte menneske må vække inspiration

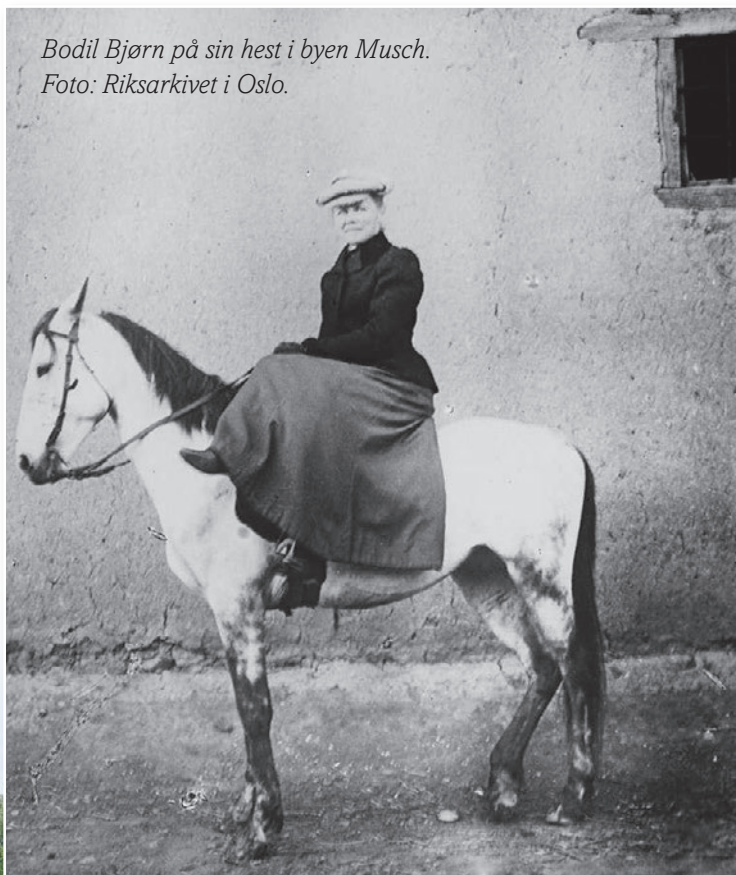
fik mangan en tyrkisk og armensk mands opmærksomhed' (side 70).

Sådan indledes afsnittet »Kvinde, sygeplejer og evangelist« i fremstillingen af Bodil Bjørn og hendes indsats. Der fokuseres her på den kvindelige missionærs relationer til lokalsamfundets mænd. Hvordan fungerede det? Jeg citerer lidt mere:

»Bjørn kunne officielt kun omgås mænd i arbejdsammenhæng, som på sygehuset, hvor hun arbejdede sammen med armenske mandlige læger og apotekere. Bibel- og bønnegruppen var en anden arena hvor hun havde kontakt med armenske mænd; en protestantisk præst og en eller to lærere deltog i disse møder hvor Bjørn var den eneste ikke-armenske til stede«.

Man får i alle bogens tre personbundne afsnit en masse vigtigt at vide om relationer, til børn, kvinder, mænd, også til myndigheder og til de missionsorganisationer som stod bag missionærernes arbejde. Det er også vigtigt at bemærke at der vises en udvikling i kvindernes holdning og forståelse af de forhold de rejser ud til. At de i forskellige henseender 'bliver klogere', fx i forståelsen af den armenske apostolske kirke.

(fortsættes næste side)

*Bodil Bjørn på sin hest i byen Musch.
Foto: Riksarkivet i Oslo.*

Jeg synes ikke der er grund til at gå mere i detaljer i omtalen her. Bogen er i alle måder læseværdig og fortjener udbredelse i mange sammenhænge, både kristne og verdslige.

Kvinderne er eksempler til efterfølgelse ... om end bare i det ganske små. Den kærlighed og viljestyrke, som de både var drevet af og som

de selv udviste, sætter ringe i vandet og kan hæmme og stoppe ondskab og uretfærdighed. Deres utrættelige arbejde for evangeliet og det enkelte menneske må vække inspiration. Man rammes af taknemlighed og tænker også: vi må ikke sidde på hænderne.

Merete Bandak

DIGT

I evigheden
Er der ingen tid at spille

Alt i ét
Ét i alt

Tomheden tømt
Livet mere levende
Lyden mere livlig

Det grønne mere grønt
End græs efter regn
I maj og juni
Grønnere end grønt
Skønnere end skønt

Så saftig er evigheden
At det mere end
Driver fra fårenes muler
Mere end skummer
Mere end dufter
Af våd eng
Af varm seng

Af rent og luftigt sengetøj
Uden sand på lagnet
At det prikker
I huden af mere end
Aloe Vera
Det prikker af sandhed
Af glæde og lyst

Af ingen smerte mer
Af ingen sorg
Ingen savn
Men gensyn
Hensyn
Genkendelse
Ovrraskelse
Er det sådan?
Er det virkelig sådan?
Er vi virkelig her?
Sammen og kan blive her
Alle sammen sammen
Hele og sådan som vi
Virkelig var tænkt
Hver for sig hele
Og helt sammen

Alt passer
Alle passer
Sammen på alle måder
I solen og blæsten og regnen
Og sneen
Og også i finregn og tyst vindstille
En stille sagte susen
Af nærvær
Guddommeligt
I kærlighed
Ingen nævnt
Ingen glemt

Hvis det er sådan
Så glæder jeg mig

/Merete Bandak 2020

TAK FOR GAVEN TIL ARMENIERNE I LIBANON

I april indledte vi i Dansk Armeniermission en særlig indsamling til den armenske kirke og skole i Libanon, hvor der er store økonomiske problemer.

Der er nu samlet 49.000 kr. ind.

Mange tak for gaven!

Du kan fortsat støtte den armenske kirke i Libanon

Mobilepay: 72105 - Skriv »Libanon 2020« i emnefeltet.

Bankoverførsel Reg. nr: 0994 Kontonr: 9007415 - Skriv »Libanon 2020« i besked til modtager.

FØLG MED

Vi udsender næste nyhedsbrev i august 2020. Du kan sende en mail til: armenien@privat.dk, hvis du ønsker at modtage vores nyhedsbrev pr. e-mail.

Du kan i øvrigt holde dig opdateret på Dansk Armeniermissions hjemmeside: armenien.dk og Dansk Armeniermissions facebookside: www.facebook.com/armeniermission/

Vi tilbyder at holde en sogneaften eller lignende om Dansk Armeniermissions projekter mv.

Se på hjemmesiden: armenien.dk eller kontakt Dansk Armeniermissions formand René Vejen Jensen på tlf. 97 13 26 99.

KOLOFON

Kontor og økonomi

Dansk Armeniermission
Katrinebjergvej 75
8200 Århus N.
tlf. 86 16 63 00
armenien@privat.dk

Konto

Registreringsnummer: 0994
Kontonummer: 9007415

Bestyrelse

René Vejen Jensen (formand)
Præstebakken 16
7480 Vildbjerg
tlf. 97 13 26 99 · rvj@km.dk

Peder Ø. Andreasen
Merete Bandak
Mikkel Bandak
Ingrid Bjerre
Hanne Frøkjær-Jensen
Peter Legarth
Michael Thomsen
Anna-Kathrine Thunbo
Pedersen

Medarbejder i Armenien

Nane Khachatryan
nanekhachatryan@yahoo.com

Den armenske evangeliske kirke i Grækenland

Armenian Evangelical Church
Odos Lamias 30
Palea Kokkinia, Piraeus
Greece
Præst: Vicken Cholakian

Redaktør af bladet

Merete Bandak
mehandak@gmail.com
tlf. 30 20 47 52

Layout & tryk

Videbæk Bogtrykkeri A-S

Forsidebillede

Susannah med en tidligere søndagsskoledeltager fra Light to Kids.

Ansgars Kirken, Aalborg

18. september 2020

Årsmøde

PROGRAM

- 17.00** Gudstjeneste ved Rene Vejen Jensen.
- 18.00** Middag i kirkens lokaler.
- 19.00** Foredrag ved særlige gæster, som vil blive annonceret senere. Herefter formandsberetning og gennemgang af årsregnskab.
- 20.30** Kaffebord.
- 21.00** Afslutning.

PRIS & TILMELDING

Middagen koster 75 kr. pr. person - dog maks. 300 kr. pr. familie.

*Tilmelding til René Vejen Jensen,
mobil: 97 13 26 99 / mail: RVJ@km.dk
Tilmeldingsfrist: 1. september 2020*

På årsmødet får du mulighed for at komme i direkte kontakt med de mennesker som til dagligt står i Dansk Armeniermissions arbejde.

*Endeligt program vil komme på
hjemmesiden armenien.dk*